

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Concludimus ergo, chaos fuisse primam omnium rerum materiam, habentem in sua essentia omnium qualitatum & formarum semen, naturam, inquam, vnam simplicem & incompressam, in tot qualitatum & formarum species deducibilem & distribuibilem, quot nunc in vniuersa natura extant. Fuisse item creatori suo in eo simile, quod quemadmodum Deus pater principium est totius deitatis, in se occulte habens omnia quæ in Logo filio actu expressa, & per spiritum sanctum effusa, & creaturis communicata sunt, ita etiam chaos omnes rerum formas, substantias, & qualitates, latentur secundum potentiam seminariam & radicalem in suis visceribus intimaq; essentia complexum fuisse, quæ inde à creatoreeductæ, perfectæ & in species distributæ actu egrediente homini seruiunt. Et quemadmodum in Deo Patre idearum multitudo, non vt multa, sed sub vnitatem simplici comprehensa, per creationem extra Deum in singulas deducitur species: ita chaos sub vna simplici & incompressa natura per creationem in tot substantias & species deducitur & perficitur, quot in mundi corpore & œconomia requirebantur. Et quemadmodum substantia Dei incompressa est, non constans materia & forma, sed vna indiuisibilis, etiam cogitatione, essentia: ita & materiæ primæ siue chæi substantia incompressa est, non constans materia & forma aliunde introducta, aut de nouo in ipsa creata, sed est vna simplex essentia vnico actu ab vno simplici ente Deo creata, & substantia vitalis, vitæque siue forma substantialis, siue substantia essentialis, & essentia substantialis (aut quomodocunque vnitatis materiæ & formæ exprimi potest) existens, in hoc tamen præ cæteris differentiis maximè à Deo distans, quod corporea & crassa sit, finita actu, virtutè & potentia, principium tantum tenue horum existens, & diuisibilis in differentes substantias, etiam vsque ad contraria, non quidè immediatè, sed per intermedios progenituræ gradus. Hanc primæ materiæ vnitatem haud rectè per omnia diuiserunt veteres philosophi, quasi duo diuersa & incommunicantia essent rerum principia, materia & forma. In ijs quidem quæ generantur, aliquid intellectui lucis adfert talis distinctio, dum materiam ex qua aliquid fit, & formam inducendam ac nondum existentem seiunctim (vt ibi res postulat) speculamur, verum cum id in prima materia, & extra casum generationis facimus, materiam plane informem & inanem concipimus, & à veris naturalibus principiis aberramus.

Est itaque chaos in ijs quæ creata sunt & extra Deum, ens entium, forma formarum, substantia substantiarum, non actu, sed potentia, eaque non extranea, sed intranea, materiam & initium formæ præstans, omnibus tanquam mater, verum opifice Deo primum, deinde virtute specifica à Deo instituta, ea formante perficiente & ad partum præparante. Hanc de materia prima & chæo sententiam, ex creatione mundi & indubitata rerum experientia, confirmari videbimus.

FABRICÆ MVNDI.

Caput quintum.

De erroneo & vero idearum intellectu.

Quia vero ex sinistro idearum & formarum intellectu ac consideratione, multa tradita à philosophis absurda, perplexæ quæstiones & disceptationes, oriuntur, & verus operatiuum naturæ ordo obscuratur, altius idearum & formarum conditio ac natura peruestiganda nobis erat, quo ne falso nitentes fundamento nos ipsos fallamus, & pro vera scientia meras opiniones, atq; etiam inepta deliria constituamus. Cum formas aliunde in materiam deduci volunt philosophi, aliud & distinctum à materia principium illis assignant, nimirum ideam quandam æternam ex qua fluant illæ, & materiæ adiungantur, ita vt ens vnumquodq; non simplex sit, sed ex diuersis & separatis atque incommunicantibus, materia & forma compositum, proinde nec in essentia similitudinis aliquid, sympathiæ inter se quicquam ante compositionem materia & forma habuerint. Notum ac tritum satis est, bonum quemque artificem ante operis suæ fabricam ideam quandam concipere, cuius intuitu illud inchoet atque perficiat, verum multa inter operandum subinde incidunt, quæ præter conceptum exemplar addat dematue, & si plures idem specie opus aggrediantur, tot erunt differentiæ, quot artifices. Non igitur extra hominem idea est aliqua, tale exemplar in illius intellectum instillans atque formans, sed ipse pro sui intellectus perspicuitate, proque rerum cognitione, siue vera siue erronea, quam nactus est, & pro rationis suæ iudicio illud fingit, & ex accidente per experientiam aut aliunde meliore cognitione refingit. Deus item, vt per se sapientissimus, potentissimus, peritissimusq; mundi architectus, non nisi optima exquisitissimaq; ratione condidit omnia, quamobrem & ideam suo operi conuenientissimam concepisse necessarium est. Non enim est sapientis aliquid sine iusto ordine, modo & ratione facere, enimvero quæ sic fiunt fortuito ac temerè fiunt, nec boni speciem certò promittere possunt. At vero hanc condendi operis ideam, non ex rerum præcognitione & præcitu & ratiocinatione ac meditatione tanquam exemplari aliquo collegit vt homo: ipse enim cum per se & sine omni mentis motu, alteratione, inspectione & auscultatione sit omniscius, omnipotens, omnia rerum principia, media, fines, modos, conditiones, numerum, proportionem, habitudines, & quicquid visibilium inuisibiliumque existit, in virtute essentiæ suæ præsentia & conspecta & ponderata habens, tam absolutus, inquam, artifex ex intimo centro & fonte essentiæ suæ